

Handboek Aan de Slag

Methodiek voor de vergroting van
participatie van bewoners van
asielzoekerscentra

Colofon

Dit handboek is geschreven door

Iris Creemers (Pharos)
Kiran Ramlakhan (Pharos)

We danken onze meelezers

Nancy Rietveld (NOV)
Miranda Bal (COA)

Eindredactie

Karin Egelmeer (Pharos)

Datum

Den Haag, December 2021

Copyright

© 2021 Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA), NOV en Pharos

Druk

Xerox Communicatie Services

Ontwerp

Think Yellow

Coverfoto

Karin Egelmeer

Oplage

400 exemplaren

Voorwoord

“Mijn azc lag in de middle of nowhere, er was niks te doen. Ik moest weg uit het azc anders zou ik mijn verstand verliezen. Er ging zoveel door mijn hoofd waaraan ik wilde ontsnappen. Ik wilde weer productief zijn en deel uitmaken van de samenleving. Mijn vrijwilligerswerk veranderde mijn mindset: niet meer depressief, down, de hele dag rondhangen op het azc met donkere gedachten in mijn hoofd. Het leerde me zoveel, dat ik vond dat het mijn beurt was om iets terug te doen voor andere vluchtelingen. Zo werd ik supporter bij Aan de Slag.”

– (Supporter)

Asielzoekers en statushouders hebben in vergelijking met andere Nederlandse inwoners meer gezondheidsproblemen. Met name psychische problematiek speelt veel vaker bij asielzoekers en vluchtelingen vergeleken met de Nederlandse bevolking (o.a. Miltenburg, 2019; Haker et al., 2016; Gezondheidsraad, 2016). Deze problemen ontstaan natuurlijk niet zomaar. Asielzoekers en statushouders zijn vaak gedwongen om hun thuisland te verlaten. Ook hebben statushouders en asielzoekers vaak een oorlog, of andere traumatische gebeurtenissen meegemaakt.

Ook nadat statushouders en asielzoekers in Nederland aankomen is voor hen veel onzeker. Ze moeten lang wachten tijdens hun asielprocedure, en soms ook op een woning in een gemeente. Ook dat is niet goed voor hun (psychische) gezondheid. Azc-bewoners lijden daarvoor onder stress. Ze willen een nieuw leven opbouwen, maar belanden tijdens de procedure in een ‘wachtstand’.

Om te voorkomen dat azc-bewoners in die ‘wachtstand’ belanden en veel gaan piekeren, ontwikkelden we ‘Aan de Slag’. Dit is een methodiek die we bij #Meedoen gebruiken om azc-bewoners te betrekken bij vrijwilligerswerk en andere activiteiten binnen en buiten de opvanglocatie. Het doen van vrijwilligerswerk draagt namelijk bij aan welzijn, veerkracht en gezondheid (o.a. Damen et al., 2021; Detollenaere, 2017; Cohen, 2009).

Zo voorkomen we dat azc-bewoners alleen op hun kamer blijven zitten, en hun gezondheid nog verder achteruit gaat. Hoe je deze methodiek zelf inzet, lees je in dit handboek.

Inhoudsopgave

Colofon	2
Voorwoord	3
1 Over Aan de Slag	5
1.1 Niet alleen vrijwilligerswerk	5
1.2 Voor wie?	6
1.3 Door wie?	6
2 Aan de Slag - Het team	8
2.1 De opstartfase van een nieuw team	8
2.1.1 Aan de slag met Aan de Slag!	8
2.2 Samenstelling van het kernteam	9
2.2.1 Een coördinator van het lokale COA	10
2.2.2 Een coördinator van de vrijwilligerscentrale (VWC)	10
2.2.3 Supporters	11
2.2.4 Andere belanghebbenden	12
3 De praktische organisatie op de locatie	13
3.1 De locatie van de #Meedoen-balie	13
3.2 Wie zit er bij de #Meedoen-balie?	14
3.3 Openingsstijden van de #Meedoen-balie	14
3.4 Ondersteunende materialen	14
4 Een breed participatie-aanbod	16
4.1 Divers aanbod	16
4.2 Activiteiten voor vrouwen	16
4.2.1 Tips om vrouwen te activeren	16
4.3 Samenwerken met ontvangende organisatie	17
5 Toeleiding, matching en begeleiding	18
6 Vier je successen!	18
7 Meer informatie?	19

1 Over Aan de Slag

In 2015 kwamen er meer asielzoekers naar Nederland dan daarvoor. In deze periode zijn we met Aan de Slag gestart in 25 azc's. Tussen 2016 en 2019 zijn meer dan 25.000 vrijwilligersklussen gedaan door azc-bewoners. Door deze vrijwilligersklussen te verbinden aan azc-bewoners met allerlei achtergronden, hebben duizenden van hen de gelegenheid gekregen om kennis te maken met Nederland. En nieuwe ervaringen op te doen. Zij konden

- de Nederlandse taal oefenen,
- kennismaken met de Nederlandse gewoonten en werkwijzen,
- een sociaal netwerk opbouwen,
- een dagritme krijgen,
- en een zinvolle bijdrage leveren.

Deze ervaringen dragen bij aan hun gezondheid en welzijn en zijn belangrijk om straks in de Nederlandse samenleving te kunnen integreren en participeren. Daarom leggen we de Aan de Slag-methodiek in dit handboek vast om te zorgen dat zo veel mogelijk mensen ermee aan de slag kunnen. Niet alleen via vrijwilligerswerk, maar ook via andere activiteiten.

Het doel van de Aan de Slag-methodiek is het bijdragen aan de gezondheid en welzijn van azc-bewoners. Dat doen we met deze methode door te werken aan sociale participatie. Bijvoorbeeld door activiteiten binnen en buiten het azc. Dit heeft een positieve invloed op het welzijn van bewoners. Zo helpen we azc-bewoners

- hun dag zinvol in te vullen,
- zich beter te voelen,
- en een begin te maken met hun participatie en inburgering.

1.1 Niet alleen vrijwilligerswerk

De Aan de Slag-methodiek richtte zich oorspronkelijk alleen op toeleiding naar vrijwilligerswerk. Maar nu gebruiken we hem bijvoorbeeld ook om mensen te helpen anderen te ontmoeten, betaald werk te vinden of hobby's te beoefenen. Daarnaast hebben we de Aan de Slag-methodiek aangevuld met tips om vrouwelijke azc-bewoners beter te bereiken en betrekken. Lang voor de invoering van de nieuwe inburgeringswet in januari 2022 geeft de Aan de Slag-methodiek zo al invulling aan de nieuwe maatschappelijke opgave om azc-bewoners vanaf dag 1 mee te laten doen in de Nederlandse samenleving!

Aan de Slag is geen statische methode. Verschillen kunnen om lokale aanpassingen vragen. Kijk dus vooral hoe je de tips uit dit handboek het best toe kunt passen in jouw omgeving.

1.2 Voor wie?

De doelgroep van Aan de Slag bestaat uit bewoners van asielzoekerscentra¹. Asielzoekers die nog geen definitieve beslissing hebben gekregen op hun asielaanvraag, en statushouders in afwachting van een eigen woning in een gemeente, kunnen meedoen aan participatie-activiteiten via de Aan de Slag-methodiek. Door het beleid van sobere opvang voor veiligelanders, Dublin-claimanten en terugkeerders richt Aan de Slag zich niet op deze drie subdoelgroepen².

De Aan de Slag-methodiek kun je niet alleen inzetten om te zorgen dat bewoners van azc's mee gaan doen. De methodiek kan ook helpen bij

- inburgeringsroutes in het nieuwe inburgeringsstelsel,
- re-integratietrajecten van langdurig werklozen,
- participatie van mensen die in instellingen wonen,
- en maatschappelijke stages en/of diensttijd voor jongeren.

Persoonlijke kenmerken, zoals geslacht, geaardheid, en etnische, culturele of religieuze achtergrond, spelen geen rol. Door de inzet van supporters die kunnen vertalen, is Aan de Slag is ook inzetbaar voor bewoners die niet of beperkt Nederlands of Engels spreken.

1.3 Door wie?

We ontwikkelden Aan de Slag voor bewoners van asielzoekerscentra. Het kan worden uitgevoerd in alle gemeenten waar een azc gevestigd is. Het COA en een lokale partner voeren de methodiek uit. Meestal heeft een lokale vrijwilligerscentrale (VWC) of welzijnsorganisatie de spilfunctie naar de andere lokale maatschappelijke organisaties toe³. Maar hoe ziet de rolverdeling er precies uit?

- Vanuit het COA zijn verschillende medewerkers betrokken bij de uitvoering van aan de slag. Denk aan programmabegeleiders, woonbegeleiders, casemanagers, huismeesters, NT2-docenten en casemanagers participatie. Een van hen, meestal een programmabegeleider, heeft een coördinerende rol, zowel intern (naar bewoners en medewerkers) als naar de VWC toe.
- Binnen de vrijwilligerscentrale wordt Aan de Slag uitgevoerd door een medewerker met ervaring in vrijwilligersmanagement: het werven en bemiddelen van vrijwilligers, en het geven van advies aan en ondersteuning van maatschappelijke organisaties die werken met deze doelgroep. Waar nodig maakt deze gebruik van netwerk en kennis van andere collega's binnen de eigen organisatie.
- Aan de Slag kan niet uitgevoerd worden zonder lokale maatschappelijke organisaties die

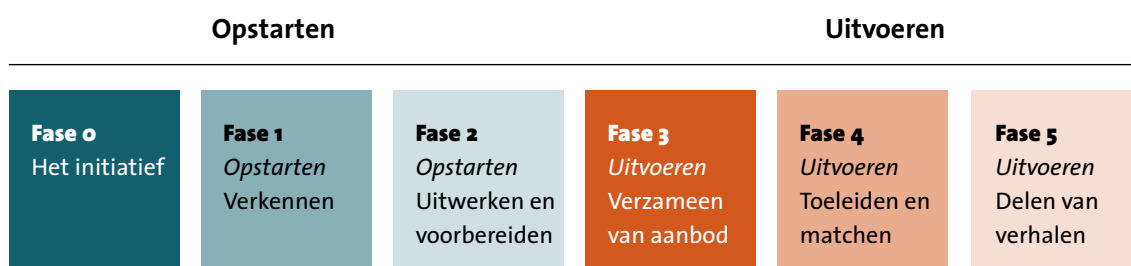
¹ De Aan de Slag-methodiek richt zich zowel op bewoners van asielzoekerscentra als op bewoners van (pre-)pol locaties. Voor de leesbaarheid wordt in dit handboek alleen gesproken over 'azc-bewoners' en 'bewoners' en over 'azc's', 'asielzoekerscentra' of 'locaties'. Met deze benamingen worden dus ook de (bewoners op de) (pre-)pol locaties bedoeld.

² Veiligelanders zijn asielzoekers die afkomstig zijn uit landen die de Nederlandse regering ziet als 'veilig', dus waar volgens de Rijksoverheid over het algemeen geen sprake is van vervolging vanwege bijvoorbeeld ras of geloof; foltering; of onmenselijke behandeling. Dublin-claimanten zijn asielzoekers die via een ander Europees land in Nederland aankwamen en in het eerste Europese land asiel hadden moeten aanvragen (conform het Verdrag van Dublin). Terugkeerders zijn uitgeprocedeerde asielzoekers die moeten terugkeren naar het land van herkomst.

³ In dit handboek wordt vanaf hier voor het overzicht alleen gesproken over vrijwilligerscentrales (VWC's) in deze rol als directe lokale partner van COA.

activiteiten aanbieden. Hierbij kun je denken aan sportverenigingen tot zorginstellingen, en van bibliotheken tot de voedselbank.

- Vanuit de gemeente kunnen ambtenaren met verschillende portefeuilles betrokken zijn bij Aan de Slag, zoals een klantmanager of beleidsmedewerker inburgering of participatie. Een wethouder kan een rol spelen in het bepalen van beleid en in het creëren van draagvlak en bekendheid. Ook is het goed om contact te houden met de gemeente omdat zij vaak de financier zijn van de VWC's, en kunnen zorgen dat Aan de Slag lokaal actief blijft.

Schematische weergave van de Aan de Slag-methodiek.

Aan de Slag kan niet uitgevoerd worden zonder lokale maatschappelijke organisaties die activiteiten aanbieden.

2 Aan de Slag - Het team

2.1 De opstartfase van een nieuw team

Aan de Slag wordt op het asielzoekerscentrum uitgevoerd door het COA en een lokale partner, meestal een vrijwilligerscentrale (VWC). Tijdens de opstartfase maken COA en VWC afspraken over de rol- en taakverdeling bij het organiseren van een breed participatie-aanbod voor de azc-bewoners. Maar hoe ziet zo'n opstartfase eruit? Hieronder lees je welke stappen je in deze fase neemt.

1. Overleg eerst met het COA, gemeente en/of de VWC of zij ook interesse hebben. Dat kan bijvoorbeeld met een casemanager participatie, locatiemanager van het azc of de manager van het VWC.
2. Is iedereen geïnteresseerd? Voer dan een verkennend gesprek met het management van het COA en de VWC. Hier bespreek je;
  - a. Wat de organisaties willen bereiken (denk hierbij ook aan de inburgeringswet);
  - b. Of zij hierin samen willen werken.
3. Wil iedereen samenwerken via de Aan de Slag-methodiek? Stel dan een samenwerkings-overeenkomst op. Hier maak je afspraken over de ureninzet van alle organisaties en de financiering hiervan. Meer weten over andere randvoorwaarden om de Aan de Slag-methodiek goed in te kunnen zetten? Lees dan verder in onze [Aan de Slag-Atlas](#).
4. Benoem twee coördinatoren; een van het COA en een van de VWC. Zij gaan samen de Aan de Slag-methodiek uitvoeren en de rest van het kernteam samenstellen.
5. Plan een startgesprek. Hierbij nodig je uit
  - a. De locatiemanager, casemanager participatie en coördinator van het COA;
  - b. De manager en coördinator van de VWC;
  - c. Evt. de gemeente. Denk hierbij aan de medewerker participatie of integratie.
6. Bespreek tijdens het startgesprek
  - a. Hoe je de samenwerking voor je ziet;
  - b. Wie het kernteam gaan vormen. Hoe je dat bepaalt, lees je in het hoofdstuk hierna;
  - c. wat er nodig is om op deze locatie een breed participatie-aanbod te kunnen bieden en bewoners te activeren;
  - d. Meer weten? In de [Aan de Slag-Atlas](#) vind je een opzet voor het Plan van Aanpak. Daarin vind je de vragen die je tijdens het startgesprek beantwoordt.
7. Naar aanleiding van het startgesprek maak je een plan van aanpak. Dit plan is zo SMART mogelijk.

2.1.1 Aan de slag met Aan de Slag!

Als de gemaakte afspraken vastgelegd zijn in het plan van aanpak, kun je aan de slag! Gemiddeld duurt het traject van eerste verkennende gesprekken tot de daadwerkelijke start 2,5 tot 3 maanden. Dit is echter afhankelijk van de bereidheid van beide partijen en de snelheid waarin het in beide organisaties kan worden ingeregeld. Als het kernteam eenmaal begonnen is, duurt het daadwerkelijk opstarten van de samenwerking, het verzamelen van aanbod en het enthousiasmeren van deelnemers vaak ook nog enkele maanden tot een half jaar. Zorg hiervoor dat je goed contact onderhoudt met lokale partners. Zonder goede samenwerking en afspraken met lokale maatschappelijke organisaties is het niet mogelijk om een breed participatie-aanbod voor azc-bewoners te creëren. Zij zijn als ontvangende organisaties de 'toeleveranciers' van vrijwilligersklussen, sportactiviteiten, informeel taalonderwijs etc.

2.2 Samenstelling van het kernteam

Een lokaal kernteam voert de Aan de Slag-methodiek uit. In dat kernteam zitten

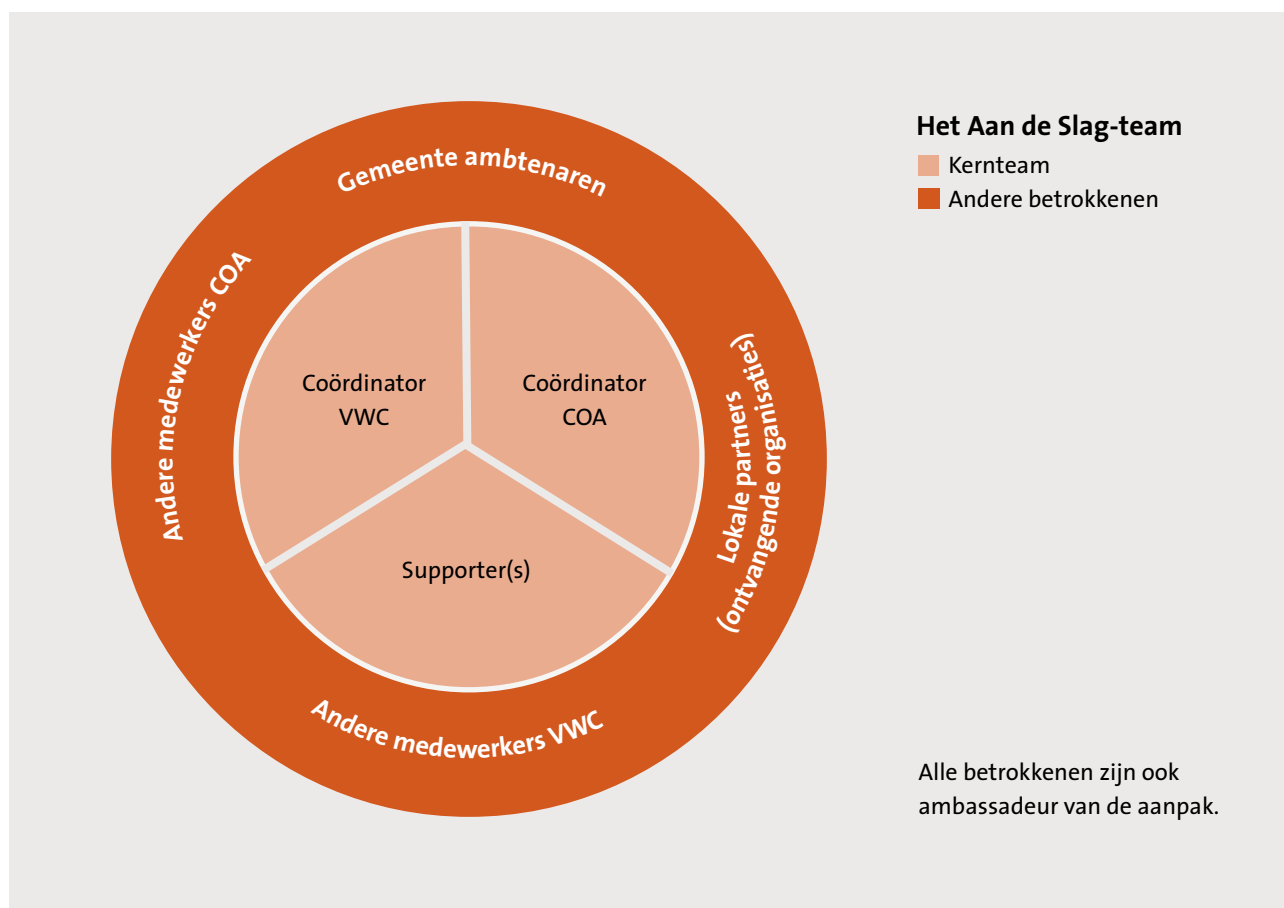
- Een coördinator van het lokale COA;
- Een coördinator van de vrijwilligerscentrale (VWC);
- En supporters.

In het kernteam bespreken de coördinatoren en supporters regelmatig hoe het gaat, wat er nodig is om te verbeteren en wie daarin wat gaat ondernemen. De coördinatoren hebben wekelijks overleg. Regelmatig schuiven supporters hierbij aan. Vaste agendapunten hierin zijn de samenwerking, praktische uitvoering, PR en de borging.

Het belangrijkste doel voor de beide coördinatoren van COA en vrijwilligerscentrale (VWC) is om

- alle participatiemogelijkheden binnen en buiten het azc voor azc-bewoners samen te brengen en te borgen op één centrale plek op de COA-locatie (de #Meedoen-balie),
- en de bewoners naar dit aanbod toe te leiden en te bemiddelen.

Hierin werken zij nauw samen en zorgen zij voor een duidelijke rol- en taakverdeling, gebaseerd op ieders expertise. In de uitvoering hiervan worden zij ondersteund door supporters. Hoe dit precies werkt, leggen we je hieronder uit.

2.2.1 Een coördinator van het lokale COA

De coördinator van het COA combineert meestal het coördineren van participatie-activiteiten met een andere taak binnen de opvang en begeleiding van bewoners op het azc, zoals programmabegeleider⁴. Vanuit die rol kent de coördinator de azc-bewoners en hun behoeften goed.

De coördinator COA richt zich vooral op:

- Het inrichten en verbeteren van de participatie-processen op de COA-locatie, door het bundelen van intern participatie-aanbod en het faciliteren van een #Meedoen-balie op een centrale plek op het azc. De coördinator van het COA is op de hoogte van alles wat er aan structurele en incidentele activiteiten op het azc plaatsvindt, zodat dit door de coördinator vanuit de vrijwilligerscentrale (VWC) meegenomen kan worden tijdens het spreekuur bij de #Meedoen-balie.
- Het coördineren van de toeleiding van bewoners naar de #Meedoen-balie;
- Het intern en extern delen van mooie verhalen.

Intern is de coördinator COA het eerste aanspreekpunt op het gebied van participatie (verbinder naar binnen). Hij vormt de brug tussen bewoners, COA-collega's en de coördinator VWC.

2.2.2 Een coördinator van de vrijwilligerscentrale (VWC)

De VWC-coördinator is een medewerker met kennis en ervaring in het bemiddelen naar vrijwilligerswerk en andere activiteiten. Diegene weet veel van vrijwilligersmanagement, en heeft een groot netwerk met maatschappelijke organisaties in alle sectoren van de samenleving.

De coördinator VWC zorgt vooral voor:

- Het verzamelen van participatie-aanbod buiten het azc;
- De bemiddeling van bewoners naar dit aanbod;
- Het onderhouden van contact met maatschappelijke organisaties, supporters en andere vrijwilligers;
- Het intern en extern delen van mooie verhalen.

De coördinator VWC is het eerste aanspreekpunt naar de ontvangende organisaties toe (verbinder naar buiten). Hij vormt de brug van ontvangende organisaties naar bewoners en medewerkers van het COA. Deze coördinatoren kunnen hun lokale netwerk aanboren om participatie-activiteiten te zoeken waar azc-bewoners bij aan kunnen sluiten. Hierbij kun je denken aan maatschappelijke organisaties zoals de voedselbank, maar ook aan commerciële bedrijven zoals fietsmakers.

Hoe, en met wie je het gesprek aan gaat met organisaties over participatie-activiteiten voor azc-bewoners lees je in onze [Aan de Slag-Atlas](#). Ook leggen we je hier uit

- Hoe je vorm geeft aan goed relatiebeheer met deze organisaties;
- Wat de voordelen zijn van groepsgewijs- of juist individueel participatie aanbod;
- Wat de algemene wetten en regels zijn van het doen van vrijwilligerswerk in Nederland. Voor asielzoekers gelden soms aanvullende regels. Ook lees je meer over de aandachtspunten bij werkervaringsplekken, stages en betaald werk door azc-bewoners.

³ Het komt ook voor dat een woonbegeleider de coördinerende rol op zich neemt, en een enkele keer een casemanager of huismeester.

2.2.3 Supporters

Idealiter is dit een gemengde groep met voornamelijk vrijwilligers met een vluchtelingenachtergrond (zowel azc-bewoners als statushouders die al zelfstandig in de gemeente wonen). Gezien de diversiteit van de groep bewoners op het azc is die diversiteit bij voorkeur ook terug te zien in de poule van supporters: in leeftijd, sekse, achtergronden, talen en talenten. Daarnaast kunnen ook Nederlandse vrijwilligers of stagiairs deel uitmaken van de poule supporters. Zij kunnen meerwaarde bieden door bijvoorbeeld hun eigen sociale netwerk te betrekken, of hun kennis van wat er lokaal speelt.

Supporters helpen mee in de uitvoering van de methodiek. Zij:

- Enthousiasmeren, werven en begeleiden azc-bewoners naar en tijdens activiteiten;
- Vertalen waar nodig tussen bewoners en coördinatoren en ontvangende organisaties;
- Houden vanuit hun brugfunctie naar bewoners toe in de gaten dat de aanpak goed aan blijft sluiten bij de wensen en behoeften van de bewoners;
- Denken mee hoe de processen eventueel verbeterd kunnen worden;
- Halen mooie verhalen op bij deelnemende bewoners en delen deze met de coördinatoren en in hun eigen netwerk;
- Supporters zijn als ervaringsdeskundigen en vertalers een onmisbare schakel in het contact met de azc-bewoners.

2.2.3.1 Samenwerken met supporters

Het is cruciaal voor het succes van de Aan de Slag-methodiek dat azc-bewoners en statushouders als supporters in het kernteam betrokken worden bij de (door-)ontwikkeling - en uitvoering van Aan de Slag. Zij zijn eigenlijk zowel deelnemer en als uitvoerder bij de Aan de Slag-methodiek. Dat is belangrijk, want:

- Supporters hebben zelf ervaren hoe het is om hier als nieuwkomers te zijn;
- Ze spreken de taal van veel bewoners;
- Ze begrijpen de culturele verschillen en weten vaak inmiddels hoe dingen in Nederland werken. Zij zijn de bruggenbouwers tussen Nederlanders en nieuwkomers;
- Meewerken in het Aan de Slag kernteam biedt hen zelf een prachtige kans om zich te ontwikkelen en (meer) ervaring op te doen in de Nederlandse manier van samenwerken;
- Supporters kennen de azc-bewoners, en weten wat bij hun wensen en behoeften aansluit. Doordat de aan de slag-methodiek hun input gebruikt, wordt hij effectiever.

Ontwikkel een groepsgevoel en fijne sfeer onder supporters door onderling contact te stimuleren.

Diversiteit onder de supporters

Een goede mix in de poule supporters maakt het kernteam sterker. Dit vertaalt zich naar een breder bereik onder azc-bewoners, waaronder vrouwen. Ook verkleint het de kans op groot verloop als ineens veel bewoners uitstromen. Zorg dus voor diversiteit aan supporters:

- Azc-bewoners (de informele, natuurlijke 'leiders' of kartrekkers van groepen op het azc);
- Mensen met een vluchtelingen- of migratieachtergrond die al (veel) langer in de gemeente wonen;
- Vul de poule eventueel aan met Nederlandse vrijwilligers en/of stagiairs. Denk voor stagiairs bijvoorbeeld aan mbo of hbo opleidingen als Maatschappelijke zorg, Social work of Creatieve therapie. Zorg voor goed contact met de opleiding om een structurele samenwerking aan te gaan.
- Supporters bereiken vaak het makkelijkste medebewoners die uit hetzelfde herkomstland komen of dezelfde taal spreken. Zorg daarom ook voor diversiteit in achtergronden en talen.

Houd daarnaast ook rekening met leeftijd, sekse en talenten.

Samenwerking tussen coördinator en supporter

In het ideale geval is er een gelijkwaardige samenwerking tussen de coördinatoren en supporters in het kernteam. Bij een goede taakverdeling kunnen supporters het takenpakket van de coördinatoren echt verlichten.

Begeleiding van supporters

Voor een effectief werkend team is het belangrijk de supporters goed te begeleiden en daadwerkelijk onderdeel te maken van het Aan de Slag-kernteam:

- Waardering voor hun inzet uitspreken;
- Hen mee laten denken en doen;
- Verantwoordelijkheden durven te geven.

2.2.4 Andere belanghebbenden

Om het kernteam heen zit een schil van mensen die een onmisbare bijdrage leveren aan het succes van de methodiek, maar die niet verantwoordelijk zijn voor de dagelijkse gang van zaken. Dit zijn andere medewerkers van COA en van de VWC, gemeenteambtenaren, lokale partners en ambassadeurs. Meer over deze schil lees je in de [Aan de Slag-Atlas](#).

3 De praktische organisatie op de locatie

Om zo veel mogelijk azc-bewoners aan te spreken en te activeren, is een breed participatie-aanbod binnen en buiten het azc nodig. Van sport tot vrijwilligerswerk, van informeel taal-leren tot toeleiding naar betaald werk, en van zelfwerkzaamheid tot ontmoetingsmomenten voor vrouwen.

Een veelheid aan activiteiten met steeds wisselende aanspreekpunten en aanmeldmomenten kan verwarrend zijn voor azc-bewoners én COA-medewerkers. De oplossing: het aanbieden van alle participatieactiviteiten;

- Op een vast moment in de week;
- Op een vaste plek op het azc;
- Waar een vaste coördinator informatie kan geven en bewoners aan activiteiten kan koppelen.

Bewoners weten dan waar, wanneer en bij wie ze terecht kunnen als ze iets willen ondernemen, en medewerkers weten waar ze bewoners naar door kunnen verwijzen. Deze centrale plek is de #Meedoen-balie. Azc-bewoners kunnen zelf naar deze plek gaan, ernaar doorverwezen worden, of proactief geworven worden door het aan-de-slag team. Juist deze actieve manier van werven, en het overal ter sprake brengen van participatie door meerdere mensen in het azc is een van de succesfactoren van de Aan de Slag-methodiek.

3.1 De locatie van de #Meedoen-balie

Bij de #Meedoen-balie kunnen azc-bewoners zich inschrijven voor deelname aan een of meerdere participatie-activiteiten. Het hangt van de gebouwen en indeling van het azc af wat een handige plek is voor de #Meedoen-balie.

- Een centraal gelegen plek heeft de voorkeur. Bewoners kunnen dan de #Meedoen-balie makkelijk vinden, ongeacht waar op het terrein hun eigen kamer is;
- Richt de ruimte gezellig in en schenk er een kopje thee, zodat het een ontmoetingsplek is waar de coördinator VWC en supporters persoonlijk extra uitleg kunnen geven aan bewoners over het aanbod. Hoewel het een #Meedoen-balie heet, is het dus liever een gezellige ruimte dan een echte balie;
- Vaak is er op het azc een multifunctionele ruimte die niet alleen gebruikt wordt voor het inlooppuur van de #Meedoen-balie, maar ook als kinderknutselruimte of taalcafé. Maak dan met de verschillende gebruikers afspraken over gebruik, opstelling en aankleding van de ruimte;
- Soms is het spreekuur van de #Meedoen-balie bij de infobalie of vlak bij de portier, zodat alle bewoners die naar binnen of buiten gaan vanzelf zien dat het inlooppuur bezig is;
- Als er een apart job-center op het azc is, kan het handig zijn daar in de buurt te zitten zodat er makkelijk wederzijds doorverwezen kan worden.

Waar de #Meedoen-balie ook is, zorg dat de azc-bewoners hem makkelijk kunnen vinden:

- Gebruik banners, posters, vlaggen en flyers voor de herkenbaarheid;
- Hang op de deur informatie wanneer de #Meedoen-balie geopend is, en waar of bij wie er buiten de openingstijden eventueel informatie gehaald kan worden over het participatie-aanbod;
- Geef deze informatie eventueel in enkele veelvoorkomende talen (bijvoorbeeld Nederlands, Engels, Farsi, Arabisch en/of Tigrinya);
- Meer tips over de inrichting van de balie vind je in de [Aan de Slag-Atlas](#).

3.2 Wie zit er bij de #Meedoen-balie?

Het inlooppuur wordt in principe gedraaid door de coördinator vrijwilligerscentrale (VWC), samen met een of meer supporters en eventueel andere vrijwilligers vanuit de VWC. Soms is ook de coördinator vanuit het COA aanwezig. De VWC-coördinator heeft het overzicht van alle externe participatie-activiteiten bij lokale maatschappelijke organisaties. Doordat steeds dezelfde coördinator vanuit de VWC de balie bemenst, wordt deze voor bewoners een herkenbaar aanspreekpunt op het gebied van participatiemogelijkheden.

De coördinator vanuit het COA zorgt voor een overzicht van het interne COA-participatie-aanbod van die week, bijvoorbeeld rond sport op het terrein en zelfwerkzaamheid. Hij of zij stemt dit interne aanbod af met de VWC-coördinator voordat het inlooppuur begint.

3.3 Openingstijden van de #Meedoen-balie

- Vaak is de #Meedoen-balie geopend op de dag van de meldplicht. Dan zijn de meeste bewoners aanwezig;
- Vaste openingstijden op een vaste dag zijn het duidelijkste voor bewoners en medewerkers. Vermijd zo veel mogelijk de haal- en brengtijden van basisscholen, omdat daarmee ouders met kinderen structureel niet kunnen;
- 1 tot 1,5 uur opening is vaak voldoende. Maar niet minder. Bij een te korte opening is er niet voldoende tijd om met de aanwezige bewoners te bespreken welke participatieactiviteit goed bij hen zou passen;
- Een te lange opening kost de coördinator en supporters relatief veel tijd en zorgt voor (te) veel spreiding van geïnteresseerde bewoners over de tijd;
- De #Meedoen-balie kan ook twee keer per week geopend worden, op verschillende tijdstippen. Dit voorkomt dat bewoners door andere vaste of incidentele activiteiten (taalles; ophalen van kinderen uit school; afspraken rond de asielprocedure etc.) niet in staat zijn om langs te komen.

3.4 Ondersteunende materialen

- Tijdens het inlooppuur kun je verschillende ondersteunende materialen gebruiken:
- Beschrijf op een 'menukaart' en op flyers het participatie-aanbod van die week. Wat houden de activiteiten in en waar en wanneer vinden ze plaats?
- Gebruik eenvoudige, korte teksten in het Nederlands en Engels. Gebruik eventueel ook foto's als illustratie. Deze informatie kun je online en offline aanbieden. Meer hierover lees je in de [Aan de Slag-Atlas](#) bij "Gebruik van communicatiemiddelen";
- Laat eventueel deze informatie ook door supporters vertalen in enkele veelvoorkomende talen, bijvoorbeeld Farsi, Arabisch en/of Tigrinya.

De VWC-coördinator heeft het overzicht van alle externe participatie-activiteiten bij lokale maatschappelijke organisaties.

Voor veel activiteiten (vooral vrijwilligerswerk) is materiaal nodig dat bewoners zelf niet hebben. Het is praktisch als deze materialen via de #Meedoen-balie beschikbaar zijn:

- Leenfietzen voor vervoer naar de activiteiten. Is de activiteit niet op fietsafstand? Denk dan aan een 'vervoerspotje' waarvan je de bus, of ander vervoer betaalt voor de bewoners;
- Gereedschap (voor tuinwerkzaamheden, fietsreparatie etc);
- Herkenbare kleding (bijvoorbeeld hesjes die bewoners bij vrijwilligerswerk buiten het aazc aan kunnen doen: goed voor de zichtbaarheid én het draagvlak bij omwonenden);
- Buttons die bewoners tijdens activiteiten op kunnen spelden (bv. 'Praat Nederlands met mij').

4 Een breed participatie-aanbod

Via de Aan de Slag-methodiek kunnen azc-bewoners meedoen aan een breed participatie-aanbod. Hierbij kun je denken aan veel activiteiten;

- van sport tot vrijwilligerswerk,
- van informeel taalleren tot toeleiding naar betaald werk,
- en van zelfwerkzaamheid tot ontmoetingsmomenten voor vrouwen.

In de volgende alinea's leggen we uit hoe de coördinatoren vanuit COA en vrijwilligerscentrale (VVC) dit aanpakken. Hoe verzamel je intern en extern participatie-aanbod? En waar moet je op letten?

4.1 Divers aanbod

Iedereen is anders, en wil wat anders uit zijn of haar deelname halen. Sommigen vervelen zich, zoeken meer sociaal contact, willen een dagstructuur, of willen kennis maken met de Nederlandse cultuur. Maar er zijn ook bewoners die een betaalde baan willen vinden, of anderen willen helpen. Houd daar rekening mee in je activiteiten-aanbod:

- zorg voor verschillende soorten activiteiten,
- voor mannen én voor vrouwen,
- binnen én buiten het azc,
- en zorg voor laagdrempelige activiteiten, maar ook voor activiteiten met meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. Denk bij laagdrempeligheid ook aan bijvoorbeeld het voorkomen van een taalbarrière, of een te grote afstand vanaf het azc i.v.m. reiskosten.

Kijk voor meer inspiratie voor activiteiten binnen én buiten het azc in onze [Aan de Slag-Atlas](#). Hierin staan veel voorbeelden op het gebied van vrijwilligerswerk, sport, taal, ontmoeting, toeleiding naar (betaald) werk en creatieve activiteiten. Ook staat daarin toelichting over:

- De voor- en nadelen van groepsgewijs- en individueel aanbod;
- Aanbod- of vraaggericht werken;
- Aansluiten bij bestaande activiteiten of speciale activiteiten voor azc-bewoners;
- Het belang van het ontmoeten van Nederlanders tijdens activiteiten;
- Aan de Slag in tijden van COVID-19.

4.2 Activiteiten voor vrouwen

Hoewel alle activiteiten in principe toegankelijk zijn voor mannen en vrouwen, vinden veel vrouwelijke azc-bewoners het niet prettig om 'gemengde' activiteiten te doen, dus activiteiten waarbij zowel mannen als vrouwen aanwezig zijn. Om voor hen de drempel te verlagen om van hun kamer af te komen, kan het behulpzaam zijn om vrouwspecifiek aanbod te verzamelen. Hierbij is het belangrijk om bijvoorbeeld rekening te houden met het feit dat;

- Veel vrouwen in het azc kleine kinderen hebben. Zij blijven vaak thuis met de kinderen;
- Vrouwen vaker geen Nederlands of Engels spreken dan mannen;
- Vrouwen nog vaker op hun kamer blijven dan mannen;
- Vrouwen vaak in het land van herkomst niet hebben gewerkt. Ze hebben vaak geen vertrouwen in hun eigen kunnen om in Nederland te kunnen werken;
- Veel vrouwen in het azc het lastig vinden om in de buurt van mannen te zijn.

Om zoveel mogelijk vrouwen te betrekken bij participatie-activiteiten, is het belangrijk om het aanbod van activiteiten beter aan te laten sluiten bij de wensen en behoeften van vrouwen.

Denk hierbij aan:

- Vrijwilligerswerk dat niet zoveel kracht vereist (vrijwilligerswerk is vaak vrij fysiek);
- Het organiseren van moeder-kind activiteiten zoals een knutselmiddag, filmochtend of uitjes naar de dierentuin;
- Het organiseren van activiteiten die uitdrukkelijk alleen toegankelijk zijn voor vrouwen;
- Voldoende vrouwspecifiek participatie-aanbod op de onderste treden van de participatieladder, bijvoorbeeld een koffie-uurtje waar specifiek Arabisch, Farsi of Tigrinya wordt gesproken;
- Activiteiten om de taal te leren. Bijvoorbeeld door een taalclub waar vrouwen in het Nederlands praten, lezen en schrijven.
- Meer hierover, en over de zaken waar je rekening mee moet houden, lees je in onze [Aan de Slag-Atlas](#).

Gescheiden activiteiten leveren soms dilemma's op. Zij kunnen de participatie van vrouwen bevorderen. Maar het kan er ook voor zorgen dat zij uiteindelijk minder goed integreren omdat de publieke ruimte in Nederland zo is ingericht dat mannen én vrouwen overal welkom zijn. In dit kader zou je bijvoorbeeld ook echtparen uit kunnen nodigen om samen mee te doen.

4.2.1 Tips om vrouwen te activeren

Hieronder staat een aantal voorbeelden van tips die kunnen helpen bij het activeren van vrouwen. Meer tips vind je in de [Aan de Slag-Atlas](#).

- Bouw een vertrouwensband op met vrouwen in het azc. Dat doe je door hen en hun familie en cultuur te leren kennen. Ga daarvoor ook persoonlijk langs;
- Breng vrijwilligersactiviteiten actief en regelmatig onder de aandacht bij vrouwen én mannen;
- Maak informatiemateriaal over participatie-activiteiten mét beeldmateriaal;
- Maak gebruik van WhatsApp en Google Translate om te communiceren;
- Werk met vrouwelijke supporters om niet-actieve vrouwen te bereiken;
- Vraag aan vrouwen wat zij willen doen. Wat vinden ze leuk, wat willen ze organiseren, wat kunnen ze goed?
- Denk ook aan het praktische aspect van activiteiten. Bijvoorbeeld de tijden; organiseer activiteiten op verschillende dagdelen.

4.3 Samenwerken met ontvangende organisaties

Om de methodiek te laten werken, heb je organisaties nodig die activiteiten verzorgen.

Deze organisaties noemen wij "ontvangende organisaties". Zonder goede samenwerking met deze organisaties, is er geen extern activiteiten-aanbod mogelijk.

- Begin bij organisaties die positief zijn over de methodiek, uit het netwerk van de VWC-coördinator. Positieve ervaringen en mooie verhalen helpen om daarna andere organisaties ook over de streep te trekken;
- Maak duidelijke afspraken met de ontvangende organisatie over de inhoud van de activiteit, de begeleiding van de azc-bewoners en de verwachtingen;
- Houd het contact met de ontvangende organisaties warm;
- Supporters kunnen een brug vormen tussen deelnemende azc-bewoners en ontvangende organisaties.

In de [Aan de Slag-Atlas](#) staan meer tips over de samenwerking met ontvangende organisaties.

5 Toeleiding, matching en begeleiding

Deelname aan participatie-activiteiten via de #Meedoen-balie is vrijwillig. Iedereen die een - of meerdere keren mee wil doen is welkom. Maar hoe zorg je dat mensen daadwerkelijk mee gaan doen? Een aantal tips.

- Wacht niet af tot bewoners zelf naar de #Meedoen-balie komen. Een van de belangrijkste succesfactoren van de Aan de Slag-methodiek is de persoonlijke en outreachende benadering van bewoners;
- Weet wat de motivaties van bewoners zijn om wel, maar ook om niet mee te doen aan activiteiten. Hier kan je in gesprek met twijfelende bewoners op inhaken. In de [Aan de Slag-Atlas](#) vind je de belangrijkste motivaties;
- Participatie is altijd en overal onderwerp van gesprek. COA-medewerkers kunnen in al hun dagelijkse contacten met bewoners de participatie-activiteiten en het belang hiervan ter sprake brengen en doorverwijzen naar de #Meedoen-balie;
- Neem bij de #Meedoen-balie de tijd om de achtergrond, wensen en mogelijkheden van geïnteresseerde bewoners te bespreken.
- Google Translate maakt het contact met bewoners die geen of beperkt Nederlands of Engels spreken makkelijker, zowel mondeling als schriftelijk. WhatsApp werkt vaak beter dan email;
- Supporters spelen een belangrijke rol in de werving en begeleiding van deelnemers. Zij kunnen hen uit eigen ervaring enthousiasmeren om mee te doen. Waar nodig kunnen zij vertalen. Tijdens de activiteiten vormen ze een brug tussen azc-bewoner en ontvangende organisatie.

Wil je meer weten over het vinden van een goede match tussen participatie-activiteiten en azc-bewoners als ze bij de balie zijn? Lees dan verder in de [Aan de Slag-Atlas](#).

6 Vier je successen!

Het delen van mooie verhalen is een belangrijke succesfactor voor het versterken en bestendigen van de aanpak via de Aan de Slag-methodiek. Veel coördinatoren van VWC's krijgen te maken met kat-uit-de-boom-kijkende organisaties, als het gaat om het openstellen van activiteiten voor azc-bewoners. Deze houding wordt van Zeeland tot Groningen toegeschreven aan de 'lokale volksaard in kleine kernen' waar de meeste azc's zijn gevestigd.

Het delen van ervaringsverhalen helpt om meer participatie-aanbod bij meer organisaties voor elkaar te krijgen. Het nodigt lokale, maatschappelijke organisaties uit om de deuren open te zetten voor azc-bewoners, waarmee zowel het activiteitsaanbod als de deelname groeien. Ook motiveert het andere azc-bewoners om mee te doen, zorgt het voor meer draagvlak voor nieuwkomers en geeft het betrokken partijen de kans om in de spotlight te staan. Zo kun je deelnemers bijvoorbeeld extra in het zonnetje zetten door ze een certificaat uit te reiken als ze deel hebben genomen aan participatieactiviteiten.

De spotlight opzoeken met je verhalen kun je bijvoorbeeld doen via de lokale pers, nieuwsbrieven, social media, persoonlijke netwerken. Op zoek naar ideeën? Lees dan verder in onze [Aan de Slag-Atlas](#), en overleg met de lokale of regionale communicatieadviseur van het COA en de VWC over je opties.

7 Meer informatie?

Diepgaande (achtergrond)informatie over de inhoud van dit handboek, tips, voorbeelden en bijlagen vind je in de [Aan de Slag-Atlas](#).

COA Centraal Orgaan opvang asielzoekers

Migratie in beweging

Europese Unie
het fonds voor asiel, migratie en
integratie